

Ekeren in de 15de eeuw – deel 7: Schoonbroek, Vriesdonk en sprokkelingen

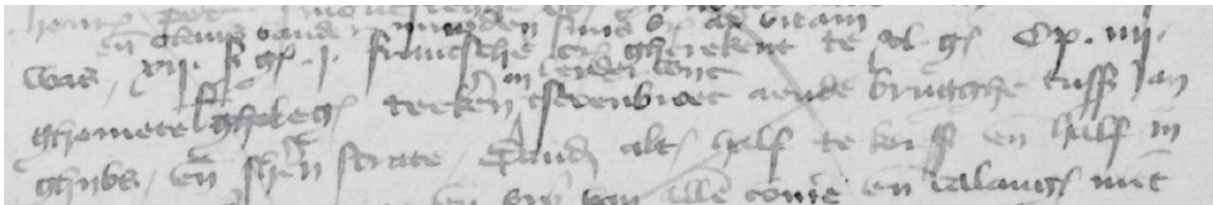
Inleiding

De gehuchten Schoonbroek en Vriesdonk hebben een oorsprong in een ver verleden. We verwijzen weer naar Portret van Ekeren van F. Bresseleers en H. Kanora (raadpleegbaar in het DAN). De beide namen worden vaak vermeld in akten uit de 15de eeuw. Laten we maar eens kennismaken met de vondsten. Vervolgens presenteren we nog enkele bijzondere akten.

Schoonbroek

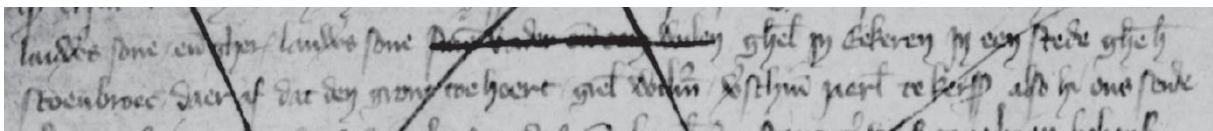
De naam van een gebied, van een boerderij of een staatnaam?

Sommige toponiemen komen voor in verschillende betekenissen.

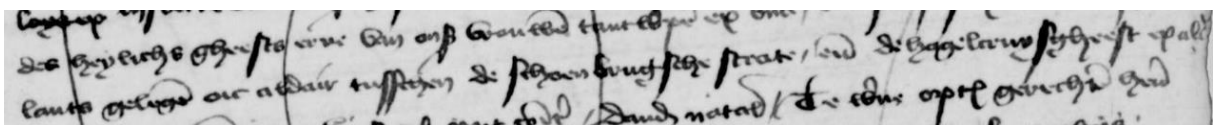
SR1-260-1404: ... op 4 ghemete l(ant) ghelegen tEkeren in Leyderwyc tScoenbroec aende brugge tuss(en) Jan Ghijbs ende sherenstrate...

In deze akte is Schoonbroek een gebied.

SR2-7-1396: ...ghel(egen) in Ekeren in een stede gheh(eten) Scoenbroec...

In deze akte is Schoonbroek een boerderij.

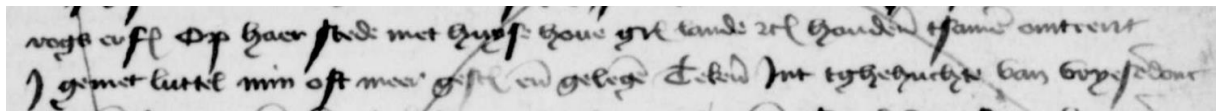
SR21-471-1434: ...lants gelegen oic aldair tusschen de Schoenbrugsche strate ende de Hagelcruysgheest...

We nemen aan dat het hier gaat om land gelegen tussen de Schoonbroeksestraat en het hoge land van het Groot Hagelkruis. We vinden dezelfde vermelding terug in SR24-12-1437.

Toponiemen met verschillende betekenissen komen overigens wel vaker voor.

Zo komt in SR33-284-1444 een stuk land voor met de naam 'Laer'. In een vorige aflevering bleek die naam een gebied aan te duiden.

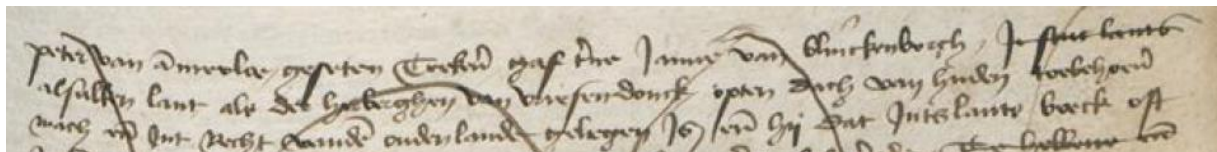
Vriesdonk

SR21-478-1434: ... op haer stede met huys, hove, gronde, lande houdende tsamen omtrent 1 gemet luttel min oft meer gest(aen) ende gelegen tEkeren int tghehuchte van Vriesendonc.

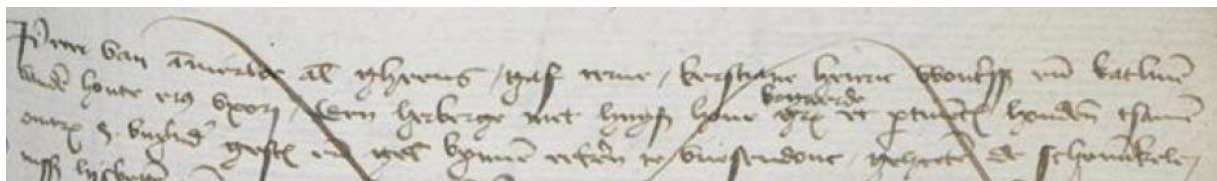
De bovenstaande akte geeft de bevestiging dat het hier gaat om een Ekers gehucht. In dat gehucht stonden al minstens twee herbergen.

De herbergen van Vriesdonk

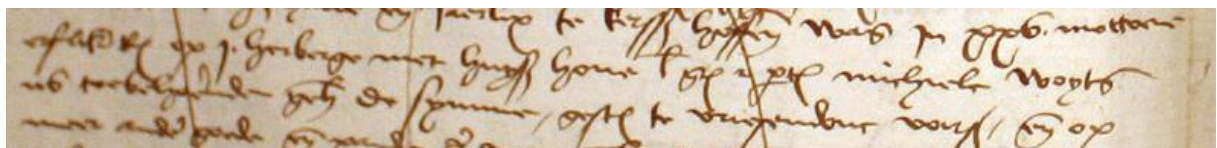
SR34-201-1445: Peter van Ammerloe geseten tEkeren gaf terve Janne van Vlinckenborch alsulken lant als der **herberghen van Vriesendonck** opten dach van heden toebehoeren mach ende int recht vanden Oudenlande gelegen is ende hij dat int slantsboeck...

Een volgende akte onthult ons de naam van die eerste herberg.

SR39-279-1447: Peter van Ammerloe alias Gheens gaf terve Kerstiane Henric Wouters x Katlinen vanden Houde een herberge met huys, hove, bogaerde, gronde houdende tsamen omtrent 0,5 buynder gest(aen) ende gel(egen) bynnen Ekeren te Vriesendonc geheeten de **Scheminckele**.

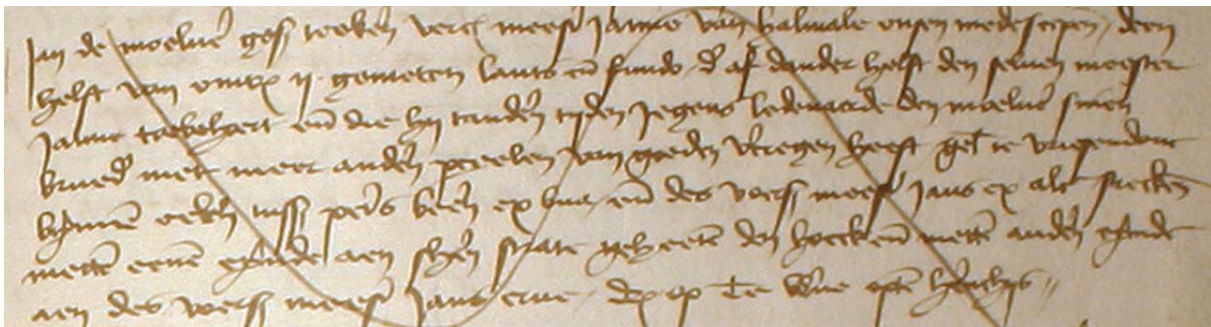
Deze naamsvermelding vinden we in hetzelfde register ook terug in SR39-394-1447 en verder in SR82-351-1472.

SR61-67-1461: ... op een herberge met huys, hove, l(ande), gronde Michiele Woyts nu toebehoerende geh(eten) de **Symme** gest(aen) te Vriesendonc voirs...

Het feit dat er twee herbergen stonden in het gehucht Vriesdonk is niet zo bijzonder. Wel bijzonder is dat we aanwijzingen vonden voor het bestaan van meerdere woonkernen in Vriesdonk.

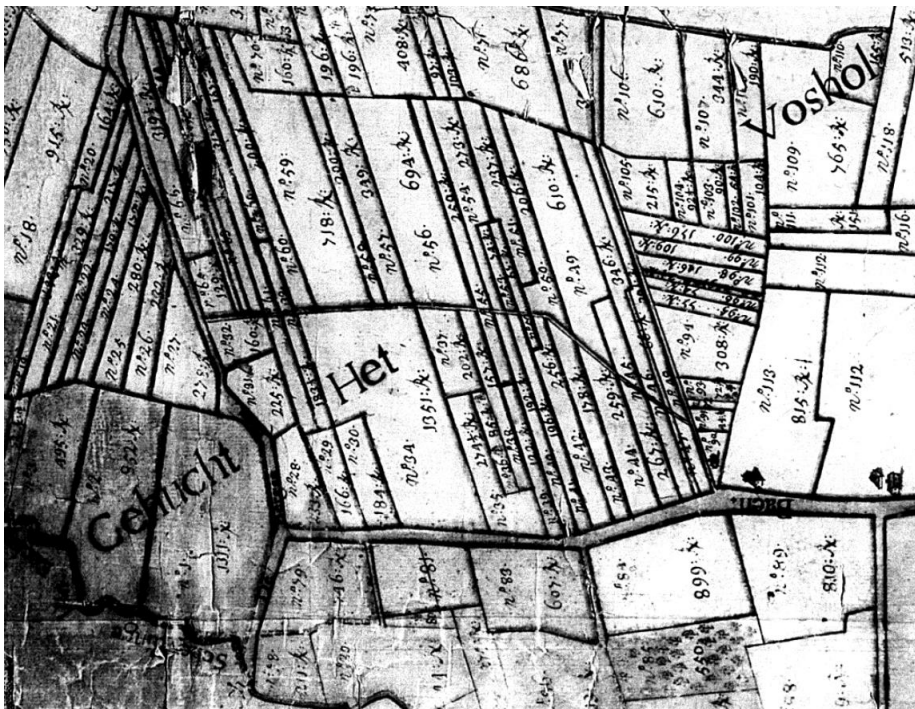
Meerdere woonkernen in Vriesdonck

SR46-408-1453: Jan de Moelneer ges(eten) tEekeren ver(c)ocht meester Janne van Halmale onsen medescepenen deen helft van omtrent 2 gemeten lants daer af dander helft den selven meester Janne toebehoert ende die hij tanderen tijden jegens Ledenaeerde den Moelneer sinen brueder met meer anderen perceelen van goeden vercregen heeft gel(egen) te Vriesendonck bynnen Eekeren tuss(en) Peters Beeren ende des voers meester Jans, streckende metten eenen eynde aen sherenstrate geh **den Hoeck** ende metten anderen eynde aen des voers meester Jans erve.

Den Hoeck is nog steeds bekend. We verwijzen weer naar naar het voornoemde standaardwerk over Ekeren: Portret van Ekeren door F. Bresseleers en H. Kanora.

Volgens dat boek dateert 'den Hoeck in de Donk' van 1628. Bovenstaande akte laat vermoeden dat 'den Hoeck in de Donk' veel ouder is. Daarbij kunnen we dan aantekenen dat zowel Donk als Hoeck woonkernen zijn binnen het gehucht Vriesdonk van Ekeren. Tegenwoordig zouden we zeggen dat binnen het schaars bewoonde gebied Vriesdonk twee gehuchten lagen. De inhoud van de term 'gehucht' is in de loop der tijd veranderd. We weten dat dankzij de onderstaande kaart waaruit blijkt dat gehuchten steeds een groot gebied omvatten. Hieronder zien we bijvoorbeeld een afbeelding van het gehucht Het Voshol.

Naar: Cornelius de Wolf 1716 (RAA-157; microfilm): afbeelding van een gehucht.

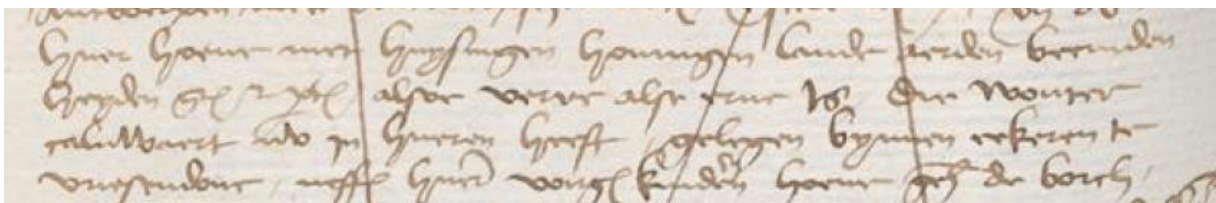
Nog even verder met 'den Hoeck in de Donk'.

Ferraris 1778

Bovenstaande kaart toont ons naast Donck en Hoeck ook het kasteel Ter Borgh.

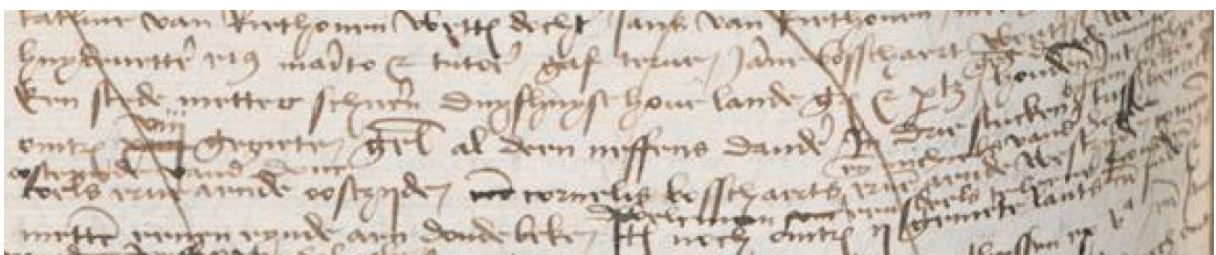
In de 15de eeuw was er nog geen sprake van een kasteel maar toch vonden we de volgende akte van een hoeve met die naam.

SR83-175-1473: ...huer hoeve met huysingen, hovingen, lande, aerden, beemden, heyden, gr(onde) alsoe verre alse erve is die Wouter Caluwaert nu in hueren heeft gelegen bynnen Eekeren te Vriesendonc neffen huer voirg(enoemden) kinderen hoeve geh(eten) de Borch...

De duiventil

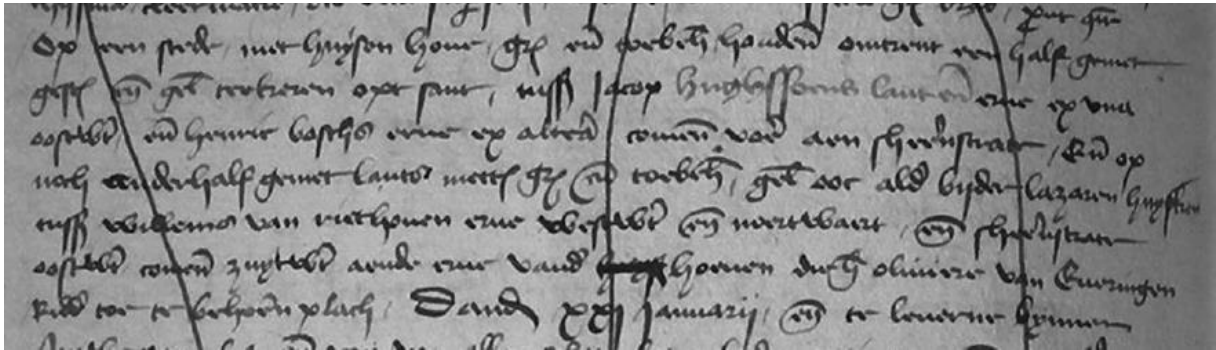
Een duifhuys of duiventil is altijd een bijzondere vondst want niet iedereen mocht duiven houden.

SR95-349-1479: ... een stede metter schueren, **duyfhuyse**, hove, lande, gronde tuss(en) ... oosteynde vander Donc ... comende metten eenen eynde aen Doudebeke...

Sprokkelingen

Het huisje voor de melaatsen (leprozenhuis) in Ekeren

SR96-249-1479: ... op een stede met huysen, hove, gronde ende toebeh(oren) houdende omtrent een half gemet gest(aan) ende gel(egen) tEekeren opt Sant, tuss(en) Jacop Huyghssoens lant ende erve oostwaert ende Henric Boschs erve, comende voer aen sheerenstrate, ende op noch anderhalf gemet lants metten gr(onde) ende toebeh(oren) gel(egen) ooc ald(aar) bijder **Lazarenhuysken** tuss(en) Willems van Riethoven erve westwaert ende noertwaert ende sheerenstrate oostwaert comende zuytwaert aende erve vander hoeven die heer Oliviere van Everingen ridder toe te behoeren plach...

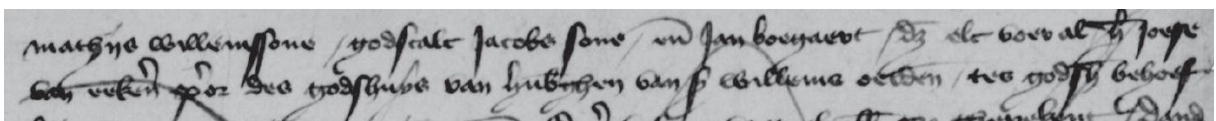
Aan de noord- en westzijde van het huisje voor de melaatsen lag dus het erf van Willem van Riethoven. De openbare weg (sheerenstrate) lag aan de oostzijde.

Tot nu toe was een lazarye bekend vanaf 1556 in de publicatie van P.J. Goetschalckx – Kerkelijke geschiedenis van Eekeren (raadpleegbaar in het DAN).

Volgens opzoekingen van Wim D'hooge (raadpleegbaar in het DAN) lag de lazerij aan de Kloosterstraat waar nu de Blarenstraat ligt. Evenwel ligt de openbare weg (Kloosterstraat) in dat geval ten westen van de Lazerij en niet ten oosten. Het doet ons vermoeden dat het huisje voor de melaatsen in de loop der tijd werd verplaatst.

Migratie

Mensen met de herkomstnaam 'Van Eekeren' komen vaak voor in de schepenregisters. We gaan ze natuurlijk niet allemaal noemen maar we geven toch een voorbeeld.

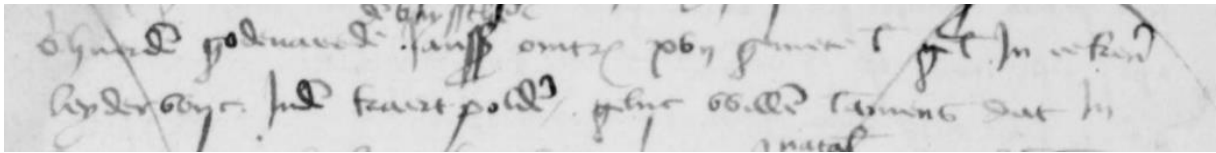

SR6-337ro-1420: Mathijs Willemsone, Godscalc Jacobssone ende Jan Boegaert deb(ent) elc voer al h(eer) **Joese van Eekeren** prior des godshuys van Huberghen...

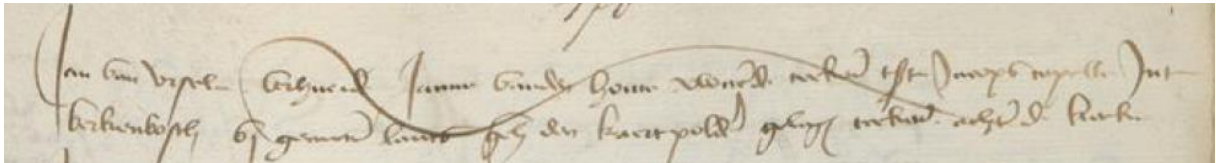

De Kaartpolder

De Kaartpolder ligt niet in Brasschaat maar waar dan wel?

SR21-18-1434: ... verhuerde Godevaerde de Buysscher Janss omtrent 17 gemete l(ant) gel(egen) in Eekeren Leyderwijc inden Kaartpolder...

SR36-170-1445: Jan van Ursele verh(uerde) Janne vanden Houte wonende tEekeren tS(in)te Jacopscapelle int Berkenbosch 6 gemete lants geh(eten) geh den **Kaartpolder gelegen tEekeren achter de kerke**...

Stijnen 1748: de Caerts Polder ligt ten zuiden van Ekeren en ten noorden van de Oude Landen.

De Neerbiest

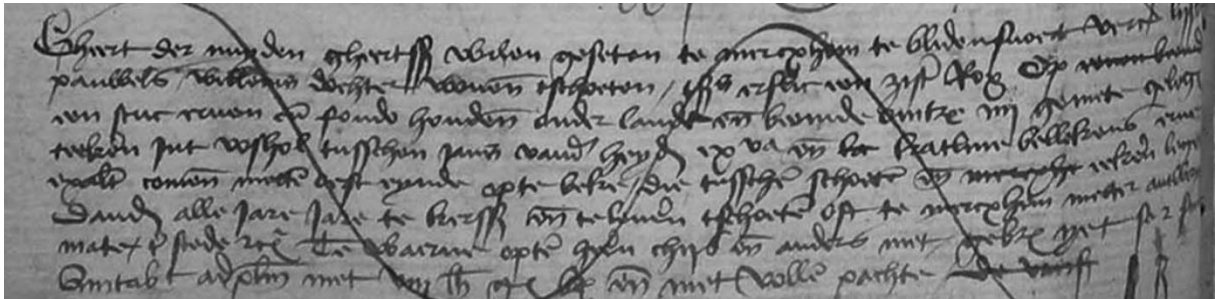
In deel drie van deze reeks wordt op de kaart uit 1657 de 'Leege Bist straete' genoemd. In de 15de eeuw heeft men het over de Neerbiest.

SR61-213-1461: ... gel(egen) tEekeren inde Neerbiest...

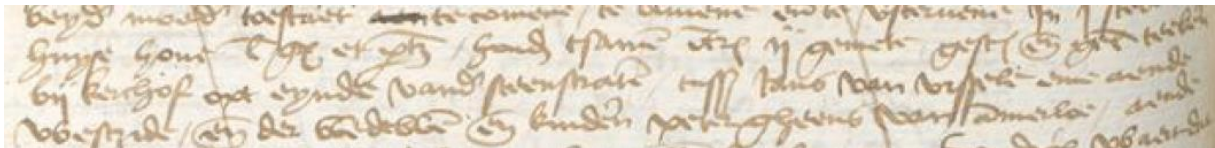
De grens tussen Ekeren, Merksem en Schoten

Merkwaardig is het feit dat de grens tussen Ekeren, Merksem en Schoten tegenwoordig nog ongeveer op dezelfde plaats ligt als vroeger.

SR85-235-1474: Gheert der Muyden Gheertss wilen geseten te Mercxhem te Blidensvoert verc Lijsbeth Pauwels Willems dochter wonende tSchoeten tsiaers erflic een zister rox op een stuc erven houdende onder lande ende beemde omtrent 4 gemete gelegen tEkeren int Voshol tusschen Jans vander Heyden ende Katline Bellekens erve comende metten oesteynde opte beke die tusschen Schoeten ende (Mercxhem doorstreept) Ekeren legen...

Het einde van de Steenstraat of het begin?

SR75-150-1469: ... huysse, hove l(ande), gr(onde) houdende tsamen omtrent 2 gemete gest(aen) ende gelegen tEkeren **bij kerchof opt eynde vander Steenstraten** tuss(en) Jans van Urssle erve aende westzijde ende der wedewen ende kinderen Peter Gheens van Ammerloe...

Het einde van een reeks artikelen?

Hiermee komt een voorlopig einde aan het dossier over Ekeren in de 15de eeuw.

Het gaat om een voorlopig einde omdat nog niet alle registers uit de 15de eeuw werden onderzocht. Als we nog interessante nieuwe vondsten doen over Ekeren dan verschijnt een vervolg op deze artikelenreeks. Daarna wacht natuurlijk nog het onderzoek van de 16de eeuw en later. Als lezers zich geroepen voelen om daaraan bij te dragen dan graag contact opnemen met de werkgroep *Thuis in Archief* via www.felixarchief.be of met *ondergetekende* via www.schattenvanekeren.be.

Ad van Oeffelen – vrijwilliger DAN